

Dokumentacja złożona do konkursu na kuratorski projekt wystawy w
Pawilonie Polskim na 16 Międzynarodowej Wystawie Architektury w
Wenecji w 2018r.

Tytuł: Tango na 16 metrach kwadratowych

Kuratorzy: Agnieszka Batkiewicz, Veronika Mayr, Xander van Dijk

1 Koncepcja wystawy

§ 94

- 1 *W budynku wielorodzinnym szerokość w świetle ścian pomieszczeń powinna wynosić co najmniej:*
 - 1 *pokoju sypialnego przewidzianego dla jednej osoby – 2,2 m*
 - 2 *pokoju sypialnego przewidzianego dla dwóch osób – 2,7 m*
 - 3 *kuchni w mieszkaniu jednopokojowym – 1,8 m*
 - 4 *kuchni w mieszkaniu wielopokojowym – 2,4 m*
- 2 *W mieszkaniu co najmniej jeden pokój powinien mieć powierzchnię nie mniejszą niż 16 m².*

Źródło: Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie.

Obecna sytuacja mieszkaniowa Polaków¹, wiąże się z intensyfikacją użytkowania dostępnej przestrzeni. Ci w sytuacji bez wyjścia, zmuszeni zadowolić się tym co mają, wiedzeni są koniecznością by ‘wycisnąć więcej’ z ograniczonych zasobów znajdujących się w ich posiadaniu.

Ta ciężko wywalczona, bo stworzona praktycznie z niczego i przy użyciu niewielkich środków dodatkowa wartość – tytułowa ‘freespace’, jest jednak obosiecznym mieczem – prowadzi do poprawy sytuacji życiowej, ale też przesunięcia granicy tego, co jest uważane za normalne i akceptowalne.

Poprzednie minimum, staje się nową normą.

Przedstawiona poniżej propozycja wystawy w Pawilonie Polskim na Biennale w Wenecji ma na celu, z jednej strony przybliżenie zwiedzającemu skrajnej i samonapędzającej się natury tego zjawiska z drugiej zaprezentowanie konkretnych rozwiązań będących wynikiem wysiłku i pomysłowości Polaków w poszukiwaniu rozwiązań przestrzennych dla pozornie impasowej sytuacji. Zaglądamy do wnętrza polskich domów i mieszkań, kawalerek i pokoiów. Spoglądamy zarówno w przeszłość jak i teraźniejszość.

Mebłościanka – najpopularniejszy mebel organizujący przestrzeń w polskich wnętrzach w drugiej połowie dwudziestego wieku, jest ramą spajającą wystawę, równocześnie eksponatem jak i narzędziem kuratorskim.

Pomiędzy przeszłością a teraźniejszością znajduje się pokój – scenografia, z oskarowej produkcji Zbigniewa Rybczyńskiego ‘Tango’. Film Rybczyńskiego z jednej strony odczytujemy jako metaforę życia obok siebie, stłoczonych na niewielkiej przestrzeni, Z drugiej, pokazuje nam wysiłek jaki potrzebny jest, by starannie zaplanować i skoordynować ruch i indywidualne historie poszczególnych postaci w sposób nie kolidujący ze sobą, wskazujący na pomysłowość i poświęcenia jakich to wymaga.

Ograniczona czterema ścianami niewielka przestrzeń to samobalansujący się system i pole dla kreatywnych rozwiązań.

¹ Według danych Eurostatu na 2015 rok, polskie mieszkania są drugimi najbardziej przepełnionymi w krajach Unii Europejskiej. Dodatkowo, ponad 40 procent młodych Polaków w wieku 24–35 lat nadal mieszka z rodzicami. Źródło: www.natemat.pl

Zbigniew Rybczyński, 'Tango'
Sekuencja klatek filmowych
Źródło: www.socks-studio.com

Małżeństwo Kowalskich na tle ich
projektu mebli segmentowych, 1961 r.
Źródło: Głos Wielkopolski

2 Scenariusz wystawy

Tytuł wystawy nawiązuje do filmowej produkcji Zbigniewa Rybczyńskiego 'Tango'.

Scenografię dla filmowego tanga tworzy niewielki, nie wyróżniający się niczym szczególnym pokój. Zdobione niebieską tapetą ściany i spartańskie meblowanie biernie obserwują ośmiominutowy 'taniec' postaci, zapętlonych w powtarzalnych sekwencjach codziennych czynności. Przez otwarte do pokoju okno wpada piłka, a zaraz za nią postać chłopca, który, niezauważony przez nikogo, podnosi ją z podłogi i znika dokładnie w ten sam sposób w jaki się pojawił; karmiąca matka w kilusekundowych odstępach odtwarza rytuał układania dziecka do snu, w stojącej w narożniku kołysce; półnagi mężczyzna wynosi z pokoju talerz po zjedzonej zupie, po to by po chwili znowu zasiąść do stołu nad przygotowanym dla niego posiłkiem. W kulminacyjnym momencie w pokoju przebywa trzydzieści sześć osób, opętanych wykonywaniem tych samych czynności, stale krzyżujących się ze sobą i nigdy się nie spotykających.

Z każdą nową pojawiającą się postacią pokój – tło wydarzeń, absorbuje intensyfikację użycia przestrzeni. Ruch ciał jest precyzyjnie zaplanowany, a rytm, trwanie i sposób w jaki okupują one konkretne miejsce – precyzyjnie skalibrowane. Powierzchnia podłogi została zaprogramowania co do ostatniego centymetra. Tylko dzięki wcześniejszym, precyzyjnym pomiarom (i pomysłowej technice edytowania zdjęć filmowych) choreografia staje się możliwa.

'Tango' to wystawa o polskim zamieszkaniu – z jednej strony dobrze zaplanowanej choreografii, z drugiej prawdziwie akrobatycznym wyczynie. To obserwacja i dokumentacja pomysłowości i sprytu w poszukiwaniu architektonicznych rozwiązań dla intensyfikacji użycia przestrzeni.

Współczesne trendy rynkowe promują niewielkie mieszkania jako odpowiedź na popyt i możliwości finansowe Polaków. Mieszkania jedno i dwupokojowe pozostają obiektem pożądania na rynku nieruchomości, a deweloperzy prześcigają się w kreatywności w wynajdowaniu luk w przepisach prawnych, dla tworzenia nowych hybryd mieszkaniowych. 'Tango' jednak skupia swoją uwagę nie na danych statystycznych, a na architektonicznej reakcji na te tendencje.

Meblościanka

Ramą, a zarazem jednym z eksponatów wystawy, jest monumentalnych rozmiarów meblościanka, najpopularniejszy mebel goszczący w polskich domach w drugiej połowie dwudziestego wieku. Zaprojektowana na początku lat 60. ubiegłego stulecia, była odpowiedzią na podobnie naglące problemy, z jakimi spotykamy się dzisiaj. Była synonimem luksusu i funkcjonalności i stanowiła podstawowe wyposażenie niewielkich, niskich i wąskich mieszkań w nowo budowanych blokach z wielkiej płyty. Jest ikoną, praktycznym organizatorem przestrzeni, balastem, przeżytkiem. Z jednej strony narzędzie umożliwiające mnogość rozwiązań, z drugiej instrument unifikacji polskich wnętrz.

Także tutaj, w Pawilonie Polskim, meblościanka odgrywa podwójną rolę. Jest równocześnie na wpół zautomatyzowanym obiektem, odtwarzającym choreografię codziennego użytku – wysuwającym stół, rozkładającym sofę i łóżko, zamykającym biurko i schowek. To również archiwum przechowujące zgromadzony materiał i dokumentację.

Monumentalny mebel o długości 18 metrów i szerokości 60 centymetrow, usytuowany jest równolegle do wewnętrznej ściany pawilonu i wymyka trzy, niezależne pokoje, stanowiące ramy czasowe dla prezentowanej ekspozycji.

Przeszłość

Pokój po lewej stronie od wejścia odnosi się do przeszłości i jest próbą zrozumienia tego, jak znacząco różny system polityczny i sytuacja społeczno ekonomiczna doprowadziły do powstania rozwiązań projektowych, starających się znaleźć odpowiedzi na ograniczenia przestrzenne, podobne do tych z jakimi stykamy się również dzisiaj. Ta część wystawy to archiwum, prezentujące architektoniczne eksperymenty maksymalizujące użycie niewielkim przestrzeni polskich mieszkań – projekt meblościanki Bogusławy i Czesława Kowalskich, czy rozwiązań wprowadzonych przez Halinę Skibniewską w projekcie osiedla Sady Żoliborskie.

Teraźniejszość

Po prawej stronie od wejścia znajduje się pokój prezentujący aktualne, pomysłowe rozwiązania architektoniczne wynikające z chęci wydobywania dodatkowej wartości z sytuacji pozornie bez wyjścia. Interesują nas amatorskie, doraźne i intuicyjne rozwiązania usprawniające funkcjonowanie i maksymalizujące wykorzystanie przestrzeni, spotykane w polskich mieszkaniach. Częścią prezentacji jest esej fotograficzny 'Kawalerka', skupiający swoją uwagę na architektonicznych rozwiązaniach we wnętrzach niewielkich mieszkań.

Projekt Tango

Centralnie, pomiędzy 'Przeszłością', a 'Teraźniejszością' umieściliśmy 'Projekt Tango' – niewielkie pomieszczenie o powierzchni 16 metrów kwadratowych, wiernie odwzorowujące scenografię filmu Zbigniewa Rybczyńskiego. W Pawilonie Polskim, po raz kolejny spełnia ona swoją właściwą funkcję – staje się sceną dla nowego projektu.

'Projekt Tango' czerpie z doświadczeń technicznych wykorzystanych przy produkcji filmowego 'Tanga' i przenosi je o krok dalej. Ruch filmowych postaci przetłumaczony zostanie na język programowania, a ośmiominutowa sekwencja tego ruchu stanowić będzie jeden cykl, odtwarzany raz po raz w godzinach otwarcia pawilonu. Zamontowana ortogonalnie kamera, skanowałaby ruch rzeczywistych osób, znajdujących się w pokoju 'Tango' w pawilonie. Po nałożeniu realnych ścieżek ruchu na te filmowe, program komputerowy optymalizowałby sposób poruszania się postaci Rybczyńskiego, w taki sposób aby ich trajektoria nie kolidowała z ścieżkami nowo przybyłych osób. Efektem tego eksperymentu będzie rysunek, produkowany post factum, po zakończeniu każdego cyklu, w ośmiominutowych odstępach czasu. Rysunek nawiązuje do diagramów stworzonych przy produkcji filmu przez Zbigniewa Rybczyńskiego, za każdym razem jednak prezentuje zupełnie inną mapę ścieżek ruchu.

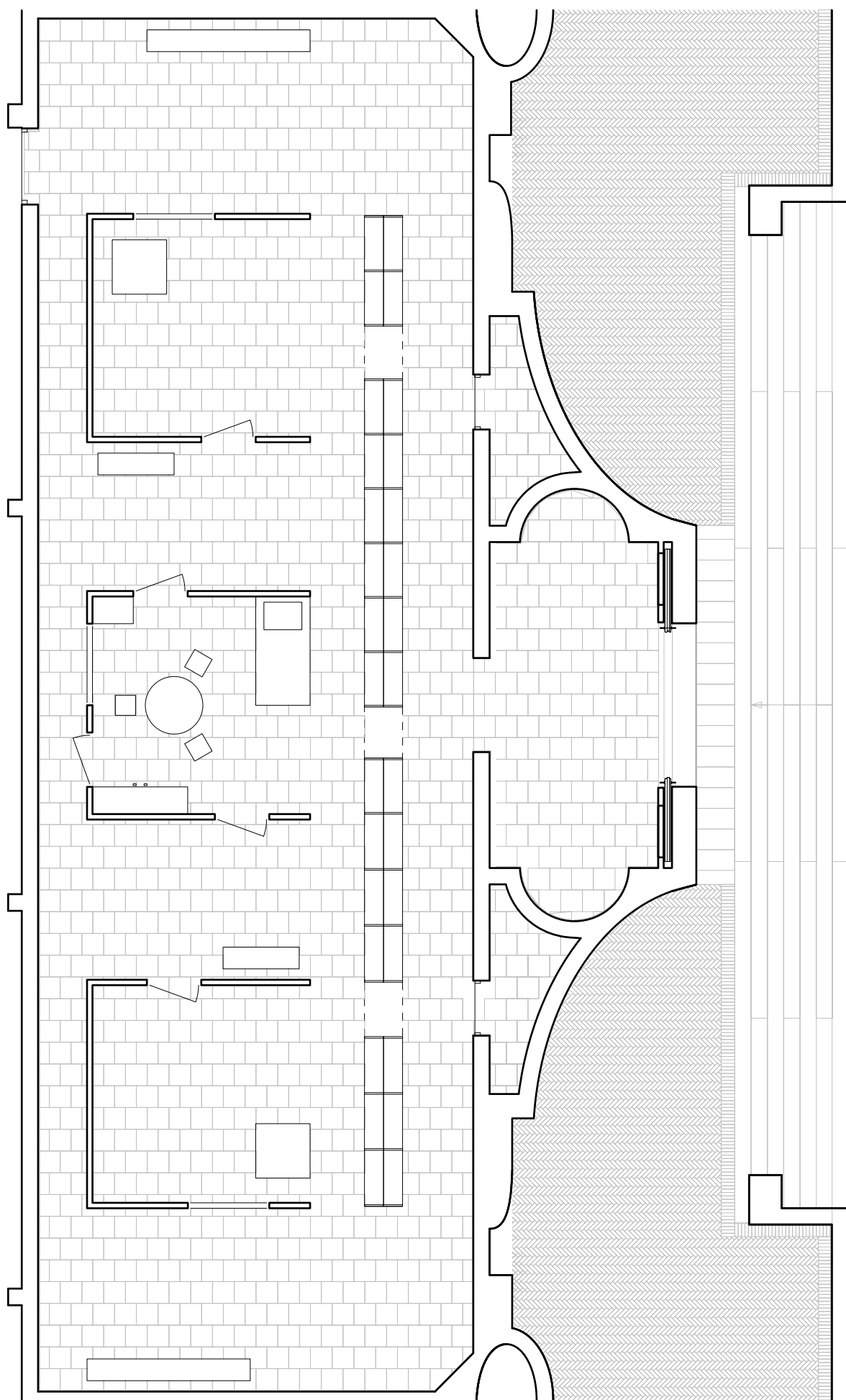
Między 'Przeszłością' a 'Teraźniejszością', 'Projekt Tango' jest refleksją na temat nowych możliwości myślenia o przestrzeni, przy wykorzystaniu istniejących obecnie technologii.

Wejście do pawilonu

Przekrój perspektywiczny

Plan, skala 1:100

3 Streszczenie scenariusza wstawy

‘Tango’ to wystawa o polskim zamieszkaniu – z jednej strony dobrze zaplanowanej choreografii, z drugiej prawdziwie akrobatycznym wyczynie. To obserwacja i dokumentacja pomysłowości i sprytu w poszukiwaniu architektonicznych rozwiązań dla intensyfikacji użycia przestrzeni.

Ramą przestrzennie spajającą wystawę, jest meblościanka – najbardziej popularny mebel organizujący polskie wnętrza w drugiej połowie dwudziestego wieku. Zaprojektowana na początku lat 60. stanowiła podstawowe wyposażenie niskich i wąskich mieszkań, w nowo budowanych blokach z wielkiej płyty.

W Pawilonie Polskim, monumentalna meblościanka wymyka trzy, niezależne pokoje, prezentujące hisotryczne i współczesne rozwiązania architektoniczne.

Wystawa spogląda zarówno w przeszłość jak i w teraźniejszość. Z jednej strony, podejmuje próbę zrozumienia tego, jak znacząco różny system polityczny i sytuacja społeczno ekonomiczna doprowadziły do powstania rozwiązań projektowych dla mieszkalnictwa, starających się znaleźć odpowiedzi na ograniczenia przestrzenne z jakimi stykamy się również dzisiaj.

Z drugiej strony, prezentuje aktualne, pomysłowe rozwiązania architektoniczne wynikające z chęci wydobywania dodatkowej wartości z sytuacji pozornie bez wyjścia. Interesują nas amatorskie, doraźne i intuicyjne rozwiązania usprawniające funkcjonowanie i maksymalizujące wykorzystanie przestrzeni, spotykane w polskich mieszkaniach. Częścią prezentacji jest esej fotograficzny ‘Kawalerka’, skupiający swoją uwagę na architektonicznych rozwiązaniach we wnętrzach niewielkich mieszkań.

Pomiędzy przeszłością a teraźniejszością znajduje się pokój-scenografia, z oskarowej produkcji Zbigniewa Rybczyńskiego ‘Tango’. ‘Projekt Tango’ prezentowany w tej części wystawy, jest refleksją na temat nowych możliwości myślenia o przestrzeni, przy wykorzystaniu istniejących obecnie technologii.

4 Post scriptum

Wedłgu projektu nowelizacji rozporządzenia w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, od 2018 roku nowo budowane mieszkania będą musiały mieć minimum 25 metrów kwadratowych powierzchni.